

1944, september 23. [Banská Bystrica.] — Hlásenie veliteľa 1. čs. armády gen. J. Goliana o počte jednotiek povstaleckej armády zaslané rádiotelegraficky hlavnému veliteľovi gen. S. Ingrovi v Londýne.

VI—0923220/44.

Na Vašu depešu o sile jednotiek hlásim:

V prvej línii je zasadených 16 (šestnásť práporov. Tieto prápory nie sú ešte na plných válečných počtoch, ale sa doplňujú jednak z výťažku prevedenej mobilizácie a jednak z osôb, ktoré postupne prichádzajú v skupinách od rozprášených jednotiek z východného Slovenska. Skupiny (prápory) nemajú žiadne zálohy.

Armáda má v zálohe hodnotu asi štyroch nevyzbrojených práporov.

S ohľadom na nepriateľský nápor vedený od západu boli jednotky, prehradu- júce jednotlivé smery od východu čiastočne oslabené.

Gama.

VHA Praha. Západ I, HV Londýn, 9/3/1. Záznam dešifrovanej došlej depeše. Strojopisný priepis.

347

1944, september 24. Banská Bystrica. — Úvodný článok¹ povstalec- kého časopisu „Nové slovo“ hodnotiaci význam povstania v histórii slovenského národa.

Nové slovo

Listujeme stránkami slovenskej histórie. Malý národ na periférii svetového diania ospanlivo hľadá svoju vlastnú tvár. Jeho veľké udalosti sú ďalekým a často pokriveným ecom revolučných prevratov v iných krajinách. Márne hľadáš vlastnú vôľu, samostatný krok, svojské politické vystúpenie v rokoch 1848, 1918 alebo 1938—39. Slovensko chodilo na voze národa otrokárskeho alebo spriateleneho, takmer podľa náhody, nechodilo však cestou vlastnou. Niet divu, že pasívne prizeranie k svetovým zápasom mnohí považovali u nás za národnú vlastnosť.

Posledné týždne zapísali *nové slovo do našej histórie*. Slovo povstania, revolú- cie, politického prevratu. A to všetko z vôle slovenského národa, s vlastnými sila- mi a umom, za vlastným národným cieľom. Slovenský človek, ktorý bol vždy číslom v cudzích rozpočtoch, ukázal sa dosť odvážnym k samostatnému vystúpe- niu, dosť schopným k vedeniu svojich vecí, dosť obetavým znášať obeť a utrpenia, bez ktorých niet pevného vedomia slobody a nároku na ňu. Nie je to malá vec. Vtedy, keď reakčná fínska klika je lámaná vojensky, keď slobodumilovný bulhar- ský národ iba cez vojenský zákrok sa vie zbaviť obťažného spojenca, keď tzv. his- torický maďarský národ vytrvá ako posledný spojenec hitlerovského imperialistu, vtedy náš národ, jeden z najmenších, obklúčený morom nemeckého vojska, osla-

¹ Autorom článku bol G. Husák.